

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 27 mars 2024

Mål nr

Ö 5064-23

PARTER

Klagande

IAN

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HW

Motpart

LC

Övrig

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Avvisande av överklagande

Dok.Id 284076

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2023-06-09 i mål B 2965-23

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

IAN har yrkat att hans anslutningsöverklagande i skadeståndsdelen ska tas upp till prövning.

Målsäganden har inte angett någon inställning till yrkandet.

Riksåklagaren har uttalat som sin uppfattning att hovrättens beslut är korrekt.

SKÄL**Bakgrund**

1. IAN dömdes av tingsrätten för att ha misshandlat målsäganden vid ett tillfälle men friades från att ha misshandlat honom vid ett annat tillfälle. IAN dömdes även att betala skadestånd till målsäganden med anledning av det brott som han dömdes för.
2. Åklagaren överklagade tingsrättens dom och yrkade att IAN skulle dömas även för den andra misshandeln samt få ett strängare straff. IAN överklagade anslutningsvis och yrkade att han skulle frikännas helt, eller i vart fall få en mildare påföljd. Han yrkade även att han skulle befrias från skyldigheten att betala skadestånd.
3. Hovrätten har avvisat IANs överklagande såvitt avser skadeståndet.

Frågan i målet

4. Frågan är om en tilltalad får anslutningsöverklaga avseende ett enskilt anspråk till följd av att åklagaren har överklagat i fråga om ansvar.

Om överklagande och anslutningsöverklagande

5. En part som vill överklaga en tingsrätts dom ska göra det inom tre veckor från den dag då domen meddelades. Om ena parten överklagat tingsrättens dom har motparten rätt att överklaga domen inom en vecka från den dag då den ordinarie klagotiden gick ut. Ett anslutningsöverklagande förfaller om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. (Se 50 kap. 1 och 2 §§ respektive 51 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken.)

6. Syftet med reglerna om anslutningsöverklagande är att en part, som är missnöjd med delar av domen men kan nöja sig med domen som helhet, ska kunna avstå från att överklaga i förlitan på att han eller hon kan anslutningsöverklaga, om motparten överklagar. Härigenom kan antalet överklaganden minska. (Se t.ex. ”NCC:s anslutningsöverklagande” NJA 2003 s. 244 och NJA II 1943 s. 627.)

Kravet på ett motpartsförhållande

7. Av lagtexten framgår att det är motparten till den part som överklagat inom ordinarie klagotid som får anslutningsöverklaga. Med motpart avses den som fört eller haft rätt att föra talan som part i tingsrätten.

8. Kravet att huvudklaganden och anslutningsklaganden ska vara motparter hänger samman med att anslutningsöverklagandet förfaller om huvudöverklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. Huvudklaganden kan härigenom undvika effekten av anslutningsöverklagandet genom att återkalla huvudöverklagandet. Om ett anslutningsöverklagande riktas mot en annan part än huvudklaganden hamnar denna part i en sämre processuell

position än såväl huvudklaganden som anslutningsklaganden. Den parten kan varken genom att återkalla sitt eget överklagande få anslutningsöverklagandet att förfalla (som huvudklaganden) eller möta anslutningsöverklagandet med ett eget anslutningsöverklagande (som anslutningsklaganden).

9. Vid allmänt åtal är åklagaren och målsäganden den tilltalades motparter i fråga om ansvar, dvs. främst i frågor om den tilltalade ska dömas för brott och om påföljd. Målsäganden får visserligen bara väcka åtal om han eller hon angivit brottet och åklagaren beslutat att inte väcka åtal, men målsäganden kan biträda åtalet och har rätt att överklaga domen i ansvarsdelen (se 20 kap. 8 § rättegångsbalken). Detta är tillräckligt för att målsäganden ska vara motpart och få anslutningsöverklaga i frågan om ansvar (se t.ex. ”Snickarens anslutningsöverklagande” NJA 1956 s. 134).

10. Det enskilda anspråket tillkommer målsäganden och det är endast han eller hon som kan förfoga över det. Det är därför bara målsäganden eller den som övertagit anspråket, som är den tilltalades motpart i den delen. Åklagaren får och är under vissa förutsättningar skyldig att i samband med åtalet utföra målsägandens talan om enskilt anspråk (se 22 kap. 2 § rättegångsbalken). Att åklagaren på detta sätt företräder eller kan företräda målsäganden innebär inte att åklagaren är den tilltalades motpart i fråga om det enskilda anspråket.

11. Om huvudklaganden hade flera motparter vid tingsrätten och överklagandet bara avser en av dem, är det som utgångspunkt bara den parten som har rätt att anslutningsöverklaga.

12. Anslutningsöverklagandet kan avse en annan del av domen än det första överklagandet, men det krävs då i regel att huvudklaganden och anslutningsklaganden är motparter även i den del av domen som avses med anslutningsöverklagandet (se ”ME Groups anslutningsöverklagande” och ”Sophiahemmets anslutningsöverklagande” NJA 2000 s. 181 I och II).

13. Om en målsägande överklagar i fråga om skadestånd får den tilltalade anslutningsöverklaga i fråga om ansvar för brott som riktats mot den målsäganden, trots att åklagaren inte överklagat domen. Det beror på att målsäganden kunnat biträda åtalet och haft rätt att överklaga domen i ansvarsdelen. Fastän målsäganden endast har klagat i fråga om skadestånd är han eller hon därför att anse som motpart till den tilltalade även när det gäller ansvar. (Se ”Väghyvelförarens anslutningsöverklagande” NJA 1960 s. 511 och ”Cyklistens anslutningsöverklagande” NJA 1966 s. 103.)

Anslutningsöverklagande om enskilt anspråk när åklagaren överklagat

14. Som nämnts krävs för ett anslutningsöverklagande i regel att huvudklaganden och anslutningsklaganden är motparter även i den del av domen som anslutningsöverklagandet avser. Åklagaren är inte den tilltalades motpart i fråga om ett enskilt anspråk. Frågan är om det trots detta finns skäl att tillåta ett anslutningsöverklagande från den tilltalade i skadeståndsdelen till följd av att åklagaren har överklagat i ansvarsdelen.

15. Situationen kan vara sådan att den tilltalade är beredd att acceptera tingsrättens dom endast under förutsättning att den står fast i både ansvars- och skadeståndsdelen. Om anslutningsöverklagande tillåts behöver den tilltalade inte överklaga i skadeståndsdelen inom ordinarie tid för säkerhets skull. Detta skulle kunna leda till färre överklaganden från tilltalade.

16. Å andra sidan skulle samma ordning kunna leda till fler överklaganden från målsägande. En målsägande, som kan acceptera tingsrättens dom trots att han eller hon inte fått fullt bifall till sin skadeståndstalan, skulle behöva överklaga inom ordinarie tid, för att undvika risken för en hovrättsprocess i vilken endast den tilltalade kan ha framgång.

17. Det finns därmed inte några klara fördelar från processekonomisk synpunkt med en sådan ordning (jfr t.ex. Lars Welamson, Om anslutningsvad

och reformatio in pejus, 1953, s. 146). Utgångspunkten att huvudklaganden ska ha haft rätt att föra talan i den del som avses med anslutningsöverklagandet bör därför gälla också i denna situation.

18. En tilltalad får alltså inte anslutningsöverklaga avseende enskilt anspråk till följd av att åklagaren har överklagat i fråga om ansvar.

Bedömningen i detta fall

19. Åklagaren har överklagat i ansvarsdelen. IAN har inte till följd därav rätt att anslutningsöverklaga avseende det enskilda anspråket. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund, Stefan Johansson, Malin Bonthron, Jonas Malmberg (referent) och Anders Perklev
Föredragande har varit justitiesekreteraren Henning Eriksson